

SPERREFRIST TORSDAG 21. FEBRUAR 1974
KL. 2000.

Försvarshögskoleföreningen i Stockholm

21. februar 1974.

Statsminister Trygve Bratteli

(manuskript.)

NORDEN OG EUROPA

1. Det nordiske samarbeide i dag.

De nordiske folk har en broket fortid. Sett i internasjonalt perspektiv har vi i vesentlige hovedtrekk likevel hatt en lykkelig utvikling. Gjennom historien har vi mottatt og passet inn i vårt miljø sterke impulser fra den europeiske kulturen. Alle store kulturpåvirkninger av religiøs, politisk, rettslig og kunstnerisk art har utviklet seg fra en felles europeisk kultur. I nyere tid har de store organiserte folkebevegelser spilt en stor rolle for utformingen av de nordiske samfunn slik vi nå kjenner dem. Disse store nordiske folkebevegelser har sine rötter direkte i den europeiske kultur og politikk. Jeg skal ikke her granske grunnlaget for at de nordiske land ga denne fruktbare grobunn for höyt utviklede samfunn. Kanskje bör vi bare erkjenne at det ikke er fordi vi er bedre mennesker enn de hundrer millioner brödre av forskjellig farge som

ennå i dag strever med de første skritt til formingen av mere avanserte samfunn. Vi skal vokte oss for å se på Europa og verden ut fra nordisk selvtilfredshet. På alle områder av samfunnslivet vil le også vi vært mye fattigere uten de strømmer av verdier vi har kunnet lede til oss utenfra.

Det har i siste kvart århundre vært en dobbelthet i Norden. Spesielt i sikkerhetspolitikken har de nordiske land innrettet seg på forskjellig måte. Samtidig har aldri tidligere det nordiske samarbeidet blitt utviklet så målbevisst som etter den andre verdenskrigen. Den nettopp avsluttede sesjon i Nordisk Råd har bekreftet dette. Samarbeidet i Norden og i Europa er ikke alternativer. De supplerer hverandre og gir gjensidig nye impulser til hverandre. Også ellers i Europa går et geografisk mer begrenset samarbeid hånd i hånd med det bredere europeiske og globale samarbeid. Naboland eller mindre grupper av land, har ofte behov og grunnlag for å gå videre på saksområder som særlig angår dem. Dette er tilfelle med de nordiske land, med BeNeLux-landene, med de tosidige forhold Tyskland/Frankrike og med Storbritannia/Irland. Samtidig med integrasjonen i Vest-Europa søker de øst-europeiske land å bygge ut sitt samarbeid. Mellom disse regioner er det i gang en utvikling på det økonomiske og politiske område som kan skape helt nye samarbeidsforhold mellom Öst og Vest.

Önsket om å bevare og utvikle videre slike kontakter ligger i Norden trygt forankret i språklig nærhet, i felles historie og kultur, i felles syn på demokrati og velferd og i beslektede livsholdninger.

I Norden er man i ferd med å gjennomføre det handlingsprogram som ble satt opp alt mens forhandlingene om å utvide Det europeiske fellesskap pågikk. Handlingsprogrammet var ment som et supplement til det bredere europeiske samarbeid. Programmet skal være et hjelpemiddel for de nordiske land til å orientere seg i og tilpasse seg den omfattende økonomiske og politiske integrasjon som pågår i Europa. Samtidig skal programmet føre videre det nordiske samarbeid både på de tradisjonelle områder og i de spørsmål som de moderne industrisamfunn i stigende grad vil være opptatt av.

Det oppsto behov for å merke ut slike konkrete og praktiske samarbeidssaker etter at forslaget om NORDÖK ikke førte fram. Samarbeidet har nå kommet i fastere former etter at det ble opprettet et fast sekretariat i Oslo for Ministerrådet til å ta seg av alle saker som ikke dekkes av sekretariatet for kulturspørsmål i København. Men overfor den øvrige verden vil de nordiske land heller ikke i tiden framover opptre som en organisert gruppe. En felles politikk utad har aldri vært en forutsetning for den samhørighet som de nordiske folk føler overfor hverandre eller for de samarbeidsprosjekter de har satt i gang.

Handlingsprogrammet dekker et bredt felt og supplerer samarbeidet innenfor andre organisasjoner eller som de nordiske land har tatt opp på eget grunnlag:

- lovsamarbeidet fortsetter innenfor familie-lovgivning, kjøp og forbrukerspørsmål, forsikring, næringsvirksomhet, prosess- og strafferett,
- forskning og undervisning har en rekke prosjekter i gang,
- i sosiale- og helsearbeidet er tatt opp bl.a. hjelp til handikappede, omsetningen av legemidler, forbud mot tobakksreklame og bekjempelse av narkotikamisbruk,
- komitèen for arbeidsmiljøspørsmål (opprettet i mai 1973) tar sikte på å komme fram til felles nordiske forslag i internasjonale organer som arbeider med dette, bl.a. ILO og EF,
- en nordisk miljøvernkonvensjon ble undertegnet under Ministerrådets møte nå og vil tre i kraft fra 1. januar 1975. Hvert land forplikter seg her til å likebehandle de øvrige lands verneinteresser ved utformingen av sine nasjonale miljøvernforskrifter,
- Danmark, Finland og Sverige samarbeider om løsning av forurensningen i Östersjøen, Öresund, Skagerak og Kattegat sammen med andre stater som grenser opp til de samme sjöområder,

- et nordisk fond for teknologi og industriell utvikling kom i gang 1. juli 1973. Det skal prioritere støtte til tekniske spørsmål som angår arbeidsmiljøet, det ytre miljø, helsepleieteknikk, transport-teknikk, og materialteknikk,
- Nortest (startet september 1973) er et felles organ for teknisk prøvning og kontroll,
- i bygg og anlegg forsøker en å komme fram til ensartede byggebestemmelser, mål-enheter og standardkrav,
- i regionalpolitikken samarbeider en om å klarlegge planleggingsmetoder og bruken av ulike støtteordninger,
- i forbrukerpolitikken undersøker en forutsetningene for å gi undervisning i forbrukerspørsmål i grunnskolens mellomstadium, forbrukernes stilling på tjenestområdet og vilkårene for ensartede varedeklarasjoner,
- i samferdsel er flere utredninger i gang om trafikk-tekniske spørsmål, som måling av trafikens virkning på vegbanen og fremtidige systemer for kollektiv-transport,
- i utviklingshjelpen har de nordiske land flere felles prosjekter i øst-afrikanske stater.

2. Hovedlinjer i den europeiske og globale utvikling.

De nordiske samfunn er innvevet i et nett-

verk av økonomiske, sosiale og politiske forbindelser med resten av verden, særlig med Vest-Europa. Med dette området har de nordiske land over 3/4 av sin utenrikshandel og bare én av disse tre fjerdedeler er nordisk samhandel. Deres industrier arbeider innenfor et felles vest-europeisk frihandelssystem, med de samme legale konkurransebestemmelser, det samme konkurranseklimaet og må tilpasse seg de felles omstillingsproblemene. To av landene har en betydningsfull samhandel med land utenom Vest-Europa, Finland med Sovjet og Island med USA. Tre av landene - Danmark, Sverige og Norge - er aktive deltakere i valutasamarbeidet innenfor Det europeiske fellesskap. Alle de nordiske land er i betydelig grad berørt av de valutaordninger som EF og USA vil basere seg på i en global ramme innenfor Det internasjonale valutafond.

Nordens industri er meget utadventt. Bedriftene har varige produksjons- og leveringsavtaler med bedrifter i andre land. For enkelte bransjer tar fremmede markeder praktisk talt hele produksjonen. Industrien og andre næringsdrivende har i forskjellige former opprettet salgs- og produksjonsbruhoder i disse fremmede markeder. Svensk-eide bedrifter som virker utenfor Sverige har en sysselsetting på 360.000, eller like mange som det er sysselsatt i norsk industri. Utenlandsk-eide bedrifter i de nordiske land, representerer en viktig del av den nordiske industri, særlig i Norge.

Det er mangesidige og innbyrdes avhengighetsforhold de nordiske land imellom og mellom Norden og den øvrige verden. Hovedlinjene i den økonomiske, sosiale og politiske utvikling i den ytre verden former utviklingsmønsteret også i de nordiske samfunn. Enkelte slike utviklingslinjer vil i særlig grad prege omformingen av de europeiske samfunn:

- De teknologiske fremskritt har ikke bare gitt oss en tidligere ukjent materiell levestandard. Den er blitt et overlegent hjelpemiddel for bedriftene, næringsgrupper og nasjoner til å skaffe seg økonomisk og politisk innflytelse. Forskning og teknologi endrer bestående samfunnsforhold. Det forskyver etablerte maktposisjoner mellom de sosiale grupper i det enkelte land og mellom grupper av land. Politisk styring av forskning og teknologisk utvikling er på nasjonalt grunnlag mangelfull, og slik styring eksisterer i det hele tatt ikke som internasjonal politikk. I det internasjonale samfunn er det ikke mulig å sette nasjonale grenser som vern mot de økonomiske, sosiale og politiske virkningene av ny teknologi. Det er meget vanskelig å styre utnyttelsen av en kunnskap som menneskeheten allerede har. Vårt mål må være å styre ervervelsen av

nye teknologiske kunnskaper. Menneskeheten er nå kommet til et punkt der en overordnet politisk styring av forskning og teknologi vil være avgjørende for den utvikling samfunnene går inn i, og særlig viktig for nasjonenes forhold til hverandre.

- Ressurs- og miljøproblemene er for en stor del skapt ved bruken av ny teknologi. Denne teknologien må i langt større utstrekning brukes til å hindre at nye ressurs- og miljøproblemer oppstår og så langt mulig gjøre godt igjen skader som alt er gjort. Dette kan ikke løses innenfor rammen av en nasjonal politikk. Ressursknappheten er av global målestokk. Den vil etterhvert komme til å gjelde mange goder, ikke bare olje. Forstöplingen av luften og havene og forstyrrelsene i den økologiske balanse har landene et felles ansvar for, om enn i ulik grad på ulike felter. Mellom 60 og 90 % av luftforurensingene i Norge er importert. For vår del eksporterer vi forurensning gjennom våre vassdrag. En samordnet iverksetting av en internasjonal miljøvernlovgivning blir en sentral oppgave i framtiden. Regler og normer for bruk av råvarer i produksjonen og på annen måte må bli en del av en slik lovgivning.

- Maktforholdene mellom nasjonene er av mange årsaker kommet i bevegelse. Militær makt kan ikke aksepteres som middel til å løse politiske problemer verken industri-landene imellom, eller mellom dem og utviklingsland. Dette gir større spillerom for maktutfoldelse fra nasjoner som har mindre militær kapasitet, men som økonomisk har en sterk strategisk posisjon. For råvareproduserende utviklingsland kan dette være en ny situasjon av økende betydning. Enkelte industriland har allerede erfart dette. Japan har en begrenset militær styrke, men dets industrielle og teknologiske kapasitet har skaffet landet innflytelse i verdenspolitikken. Tyskland har på et tilsvarende grunnlag styrket sin posisjon i europeisk politikk. Økonomiske vansker for Storbritannia har vært en hæmsko for dets virkemuligheter i utenrikspolitikken. Den aktuelle oljekrise vil bidra til betydelige forskyvninger i de økonomiske styrkeforhold i verden mellom u-land og industriland, og mellom landene innbyrdes innenfor disse to grupper.
- De fler-nasjonale selskaper er en maktfaktor i verden, grunnlagt på økonomisk styrke, teknologi og forskning. Hvis utviklingstendensene fra 1960-årene fortsetter, vil 60 - 70 % av verdens industriproduksjon bli kontrollert av 200 - 300 slike selskaper innen en 20-årsperiode. Deres virksomhet lar seg ikke kon-

trollere av det enkelte land. De må komme inn under en internasjonal rettsorden, gitt og håndhevet av demokratiske politiske organer. Foreløpig forsøker man i internasjonale organer som i OECD og EF å skaffe seg oversikt over alle sider ved dette.

- De økonomiske grupper kommer til å bestemme utviklingen i verdensøkonomien og i organiseringen av det internasjonale samarbeid.

De tre industrielle hovedområder - USA, Vest-Europa og Japan - har 60 % av verdenshandelen. De mottar 3/4 av utviklingslandenes eksport. I Vest-Europa søker Det europeiske fellesskap å gå videre i samordningen av landenes økonomiske politikk på de forskjellige områder. De saksområder dette skal omfatte, er ikke gitt en gang for alle. Vi må også gå ut fra at dets oppbygging og formene for utøvelsen av politisk myndighet innenfor EF-samarbeidet, vil være under utvikling over tiden.

Samarbeidet mellom EF og den øst-europeiske Comecon er kommet i en ny fase. Hittil har Sovjet ønsket å utvikle to-sidige forbindelser med de store vest-europeiske industriland enkeltvis. Integrasjonen innenfor EF gjør det nødvendig å samordne disse forbindelser fra vestlig side. En tilsvarende samordning innenfor Comecon byr på økonomiske og politiske fordeler for Sovjet i forholdet til de øvrige øst-europeiske land. Samtidig åpner

et slikt bredere samarbeid mellom de to grupper nye muligheter for Öst-Europa til å få del i vestens teknologi.

Leveringer til Sovjet og andre öst-europeiske land av ferdig planlagte industrielle utviklingsprosjekter fra Vest-Europa er sannsynligvis bare ved sin begynnelse. Men skal dette skje i en målestokk som sovjet-ökonomien har behov for, må industrilandene i Vest-Europa gå sammen om dette. Hver av dem har på enkelte områder for liten kapasitet til dette. Land som ikke er med i en slik ökonomisk gruppe, faller lett utenfor dette industrielle samarbeid. Et teknologisk fellesskap innen rammen av EF-samarbeidet kan være et svar på de impulser som de vest-europeiske industriland står overfor både i forholdet til USA og til Öst-Europa.

- Avspenningen i Europa gir grunnlaget for den gjensidige tillit de regionale grupper må ha om de skal være villige til å knytte et nettverk av økonomiske forbindelser som fører til et gjensidig avhengighetsforhold. Dette økonomiske avhengighetsforhold må settes inn i en sikkerhetspolitisk og militär ramme. Innenfor denne ramme må det være balanse mellom de fordeler de enkelte grupper oppnår og det de føler som ulemper, Det må på alle områder være balanse mellom den sårbarhet man er villig til å utsette seg for og den inn-

flytelse man kan öve overfor den annen gruppe. Også mellom medspillerne innenfor den enkelte gruppe vil man måtte tilstrebe en slik balanse.

Det er sannsynlig at avspenningspolitikken med tiden kan formaliseres i avtaler og organiseres innenfor et institusjonelt apparat. Gruppene har allerede apparater som de kan bygge videre på. De enkelte nordiske lands avspenningspolitikk må derfor innrettes noe forskjellig, avhengig av de grupper og institusjoner som de virker med i, eller holder seg utenfor. De nordiske land er deltakere i Den europeiske konferanse for sikkerhet og samarbeid. Den vil trekke opp nye veier i avspenningspolitikken. Men en må regne med at den praktiske utforming og iverksetting av konkrete tiltak vil skje innenfor bestående samarbeidsorganer i Europa. Fra vestlig side hører den videre utvikling av avspennings- og samarbeidspolitikken til de hovedoppgaver som ble tatt med på EF's arbeidsprogram under toppmøtet i København i desember 1973.

- Sammenhengen mellom økonomisk politikk, utenrikspolitikk og sikkerhetspolitikk har etter hvert blitt mer direkte uttalt. I et samarbeid med andre nasjoner blir det etterhvert vanskeligere å skille ut enkelte av disse om-

råder fra de øvrige. I våre samfunn er alle viktigere deler av samfunnsvirksomheten infiltrert i hverandre. Enkelte innenlandske målsettinger kan nås bare gjennom et mellomfolkelig samarbeid. Dette er mest åpenbart for miljø- og ressursproblemene, for styringen av den teknologiske utvikling og for å få en effektiv politisk kontroll med de store internasjonale selskapene. Etterhvert som økonomiene og samfunnsforholdene vokser seg inn i hverandre, vil utenrikspolitikken måtte omfatte stadig flere områder.

- En videre utbygging av demokratiet står på den politiske dagsorden i flere vestlige land. I løpet av de siste 25 år har en skapt det materielle grunnlaget for velferdsstaten. Folketrygden har avløst tidligere tiders fattigdom med sosial trygghet. En har avskaffet massearbeidsløsheten og langt på vei brakt konjunktursvingningene under kontroll, til dels gjennom et mellomfolkelig samarbeid. Videre skritt for demokrati i arbeidslivet, medbestemmelse for de ansatte og likeverd og likestilling mellom de sosiale grupper, må skje både innenfor en nasjonal politikk og i internasjonalt samarbeid. Medinnflytelse i arbeidslivet kan være illusorisk om beslutninger som gjelder rasjonalisering, omstillinger, produksjon og investeringer tas av

organer utenfor landets grenser. Med internasjonaliseringen av industrien, bankvesenet og transportvirksomhet kan dette være tilfelle på mange områder. Det er blant annet ønsket om å styrke demokratiet og å gi det et reelt innhold i det enkelte menneskets hverdag, som ligger bak det tyske forslag om et sosialt fellesskap i Vest-Europa. I europeisk politikk er det en oppgave å gjøre industrisamfunnene mer menneskelige.

3. Rammen for de enkelte nordiske lands medvirkning i det mellomfolkelige samarbeid.

Alle de nordiske land deltar i videreföringen av den økonomiske integrasjon i Europa. Deres økonomier blir stadig mer utadrettet: produksjonen for eksport vokser raskere enn produksjonen for hjemmemarkedet. Det er særlig i forhold til de øvrige vest-europeiske industriland at denne integrasjonen foregår.

Mens den faktiske økonomiske integrasjon med det øvrige Europa ikke stiller seg særlig forskjellig for de enkelte nordiske land, deltar de på forskjellig måte i ^{det utvalgte} samarbeidet.

Denne forskjell i engasjement og i samarbeidsformer i europeisk politikk har sitt utspring i landenes ulike sikkerhetspolitiske tradisjoner og posisjoner,

Samarbeidet i Norden har ikke alltid kunne gi noe svar på disse lands økonomiske utviklingsproblemer eller med spørsmål som gjelder bygging av freden.

Island er medlem av NATO og de vest-europeiske samarbeidsorganisasjoner utenom EF. Et problem i islandsk politikk har vært mangelen på en bredere politisk ramme om sikkerhetspolitikken, som kunne lette noe av den indre politiske byrden som et to-sidig forsvarssamarbeid med USA har ført til.

Finlands nøytralitet bygger på freds- og samarbeidsavtalen med Sovjet. Landet er medlem av de vest-europeiske økonomiske samarbeidsorganisasjoner utenom EF og har knyttet forbindelse med den øst-europeiske samarbeidsorganisasjon - Comecon - som en balanse overfor frihandelsordningen med EF.

Innhøldet i Sveriges nøytralitetspolitikk fastlegges av de svenske myndigheter til enhver tid, i lys av de faktiske utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske forhold i Europa, Disse forhold er under forandring.

Sveriges engasjement i europeisk politikk vil måtte endre former og innhold etterhvert som avspenningen og samarbeidet mellom Øst- og Vest-Europa føres videre. Den faktiske sammenhengningen av Sveriges nøytralitet til utviklingen i den øvrige verden kan gjøre det nødvendige med nye holdninger i spørsmål om gjeldende samarbeid og nøytralitet. Energi problemet har gjort det nødvendige å se spørsmålet i sammenheng med samarbeidet.

I Danmark synes de større politiske partier å støtte at det er i dansk, nordisk og europeisk interesse at Danmark er medlem av EF og medvirker fullt ut både i det europeiske og nordiske samarbeidet. Danmark vil kunne opptre med vekt både i det nordiske samarbeid, som talsmann for Europa og europeisk politikk, og innenfor EF, som talsmann for nordiske synsmåter om Europa-politikken. Denne koordinerende rolle søkes styrket og formalisert ved å opprette et nordisk kontor i departementet for utenriksøkonomi som har knyttet til seg en svensk og en norsk diplomat fra disse lands ambassader i København.

Men en må ikke her være blind for at Danmark vil stå overfor interesser som kan trekke i forskjellig retning. Det er således ikke i dag mulig for de nordiske land å komme fram til et felles nordisk forhandlingsopplegg til de pågående handelsforhandlinger i GATT, slik som tilfelle var forrige gang. Danmark er bundet til EF's ytre handelspolitikk. Under drøftelsene av en revisjon av den internasjonale valutaordning i Valutafondet har Danmark på liknende måte fulgt EF's synsmåter.

Men hovedinntrykket vil sannsynligvis fortsatt være at nordisk og europeisk samarbeid supplerer hverandre.

For Norge vil frihandelsavtalen med EF føre videre den økonomiske integrasjon mellom Norge og Vest-Europa. Det som er nytt for Norge, er at vi ikke er med i de organer som bestemmer den felles politikk. Vi ser hvordan samarbeidet utvides til å løse de nye oppgaver som industrisamfunnene blir stilt overfor; distriktpolitikken, sosialpolitikken, miljøvern, industripolitikken, penge- og valutaforhold. Energipolitikken er av gammel dato, men blir etter oljekrisen satt inn i et nytt perspektiv. Det innhold samarbeidet gis på disse områder, vil også påvirke vilkårene for vår egen samfunnsutvikling. Dette gjelder Norge, og de øvrige nordiske samfunn. I det hele tatt fører integrasjonsprosessen i Vest-Europa til at det ikke lenger dreier seg om forholdet mellom stater, men om forholdet mellom samfunn. De enkelte folkegrupper i de vest-europeiske land kommer i stadig nærmere kontakt med hverandre, som arbeidstakere, næringsdrivende, som medlemmer av fagforeninger, forskningsinstitutter og organisasjoner.

Det skapes her et stort behov for organisert kontakt gjennom politiske kanaler. En viktig oppgave for norsk utenrikspolitikk er å åpne nye kanaler for slik kontakt når Norge ikke er medlem av EF. Hovedlinjene i norsk utenrikspolitikk er

ikke forandret. Vi ønsker å være mest mulig orientert om innholdet i EF-landenes utenrikspolitiske konsultasjoner, og ha åpne forbindelseslinjer som setter oss i stand til å uttrykke våre oppfatninger om europeisk politikk.

Norge er plassert i et strategisk område som er preget av supermaktens militære disposisjoner. Mens man arbeider for avspenning og en reduksjon av de militære styrker i Sentral-Europa, har det skjedd en militær oppladning i nord. Den sjömilitære makt synes i tiden fremover å gi grunnlaget for supermaktens engasjement i området rundt Norge. Norge har valgt å vareta sine sikkerhetspolitiske interesser gjennom den atlantiske forsvarsallianse. USA's styrke er Norges viktigste støtte. Men Norges sikkerhetspolitiske kontakt med denne supermakt er vevet inn i en bredere samarbeidsordning mellom USA og Vest-Europa. Dette gir mer balanse og likestilling for Norge og for de övrige vest-europeiske nasjoner.

Den videre avspenning i Europa må skje innenfor rammen av et slikt bredere europeisk sikkerhets- og samarbeidssystem der Norge er med. Sikkerhetsproblemene i Nord må ikke adskilles fra Europa for övrig. Avspenningen må gjelde hele Europa og sikres ved pakkelösninger som kombinerer tiltak for kontroll av rustninger, prinsipperklæringer og avtaler om ökonomisk, teknologisk og kulturelt samarbeid. Den dialog som sökes etablert på et nytt grunnlag mellom EF og USA må ikke ska-

pe nye grenser mellom "de ni" og de øvrige vest-europeiske land som er med i det samme sikkerhets-system. Avspenning i Nord i form av eventuelle norske bindinger m.h.t. basepolitikk, atompolitikk, begrensninger av allierte øvelser, inspeksjon osv. må skje innenfor rammen av en bredere europeisk ordning der Norge deltar som fullverdig partner.

4. Nordens innflytelse i det internasjonale samfunn.

Norden har ikke større folketall enn det som svarer til veksten i verdens befolkning i løpet av 3 måneder. Vi har omlag 6 prosent av Vest-Europas folketall.

Verden ser på Norden som et politisk relativt stabilt område, hvor det representative demokrati står grunnfestet og de sosiale ordninger er vel etablert. Landene har ingen kolonial fortid i moderne historie. De oppfattes gjerne som fredsbevarende velferdsstater, hvor sosial likhet og menneskelig likeverd er ført langt fram. De har åpne handelsveier ut i verden og deres økonomier er sterkt integrert i verdensøkonomien. Deres velstand er grunnlagt på at denne sammenknytning med verdensøkonomien og særlig med den vest-europeiske økonomi, bevares og bygges videre ut. Vi er interessert i at en internasjonal arbeidsdeling fortsatt finner sted innenfor Norden, i Europa og i verden for øvrig. Men den bør følge andre linjer enn tidligere. Verdens ressurser bør bli utnyttet på en

teknisk/økonomisk rasjonell måte samtidig som den internasjonale arbeidsdeling blir organisert slik at den virker i retning av å fjerne de store økonomiske ulikheter som nå preger verden.

Vi ønsker at det fordelaktige bilde som den øvrige verden har dannet seg om Norden, skal svare til virkeligheten. Andre lands syn på Norden gir de nordiske land en god utgangstilling for å vinne internasjonal tillit og for å øve innflytelse gjennom argumentasjon, forhandlinger og innsikt i politiske og sosiale spørsmål.

De kanaler som de nordiske land skal virke gjennom i internasjonal politikk, vil måtte være forskjellig, avhengig av deres ulike stilling med hensyn til medlemskap i grupper og utenrikspolitisk orientering. Som regel må de virke gjennom sine egne, nasjonale forbindelser.

De nordiske lands innflytelse i internasjonal politikk vil trolig være størst på områder der den øvrige verden mener at Norden hører blant de ledende. Denne innflytelse må de nordiske land dels utøve hver for seg, dels samlet. I saker der de nordiske land har ulike utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske utgangspunkter, vil de måtte følge ulike fremgangsmåter, og deres standpunkter kan også bli forskjellige. Der slike hensyn ikke kommer inn, og i saker der de enkelte land ikke er knyttet til et samarbeid innenfor grupper der bare enkelte av de nordiske land er med, vil det være

mulig for Norden å opptre som en enhet utad. Men i alle tilfelle vil det være mulig for dem å samrå seg imellom om internasjonal politikk.

I fredsbevarende aksjoner og på andre områder der det gjelder å bevare fred, fjerne grunnlaget for krig og skape forutsetninger for internasjonal sikkerhet og sosial trygghet, kan de nordiske land opptre aktivt og ofte opptre sammen. Under Den europeiske konferanse for sikkerhet og samarbeid har de nordiske land forut for konferansens møter regelmessig kontakt der de utveksler opplysninger og vurderinger. Uansett ulike sikkerhetspolitiske utgangspunkter har de nordiske land under konferansen stort sett hatt samme syn.

En stabilisering av verdens folketall hører til de viktigste oppgaver som menneskeheten står overfor. En verdens befolkningspolitikk vil måtte omfatte betydelig innsats på en rekke områder innenfor ernæringsforhold, medisin, ressursanvendelse, økonomisk politikk osv. På enkelte områder av befolkningspolitikken har de nordiske land vært med internasjonalt. Svenske organer er for tiden knyttet til et forskningsprosjekt om konsekvensene av en fordobling av verdens folketall. Dette prosjekt er inspirert av "Romaklubben" og ledet av Amsterdam Frie Universitet med Tinbergen som rådgiver.

I det internasjonale arbeid for demokratiske rettigheter, menneskelig likeverd, sosial likhet og medinnflytelse venter de øvrige europeiske land en aktiv holdning fra nordisk side. Dette kan

skje innenfor europeiske organisasjoner der noen eller alle de nordiske land er medlemmer. Fagbevegelsen i de nordiske land har spilt en aktiv rolle i oppbyggingen av en europeisk fagorganisasjon - Euro LO - der arbeidet for disse demokratiske og sosiale rettigheter blir hovedoppgaven.

Nödvendigheten av demokratisk styring av det økonomiske liv, gjør det naturligt for Norden å arbeide for å underlegge de internasjonale selskaper en effektiv politisk kontroll. Det er i de nordiske lands interesse at en slik kontroll kommer i stand.

Med bakgrunn i det svenske næringslivs internasjonale virksomhet kan Sverige gi verdifulle bidrag til å belyse konsernenes virkemåte og de problemer de reiser for de enkelte regjeringer og i den internasjonale økonomi. Norge har på dette området erfaringer som vertsland for internasjonale etableringer.

Effektiv kontroll med de internasjonale selskaper er et skritt på veien mot en mellomfolkelig kontroll med utnyttelsen av jordens ressurser, med kapitalstrømmene mellom landene og med den internasjonale arbeidsdeling. I arbeidet med å endre det internasjonale økonomiske systems virkemåte i en retning som skaper større materiell likhet mellom nasjonene kan faglig innsikt, argumentasjon og holdninger fra små industrinasjoners side i dagens verden spille en større rolle enn det som svarer til deres økonomiske og militære styrke.